

# ЕДУКАТИВНА ФУНКЦИЈА НА МУЗЕИТЕ ВО СОВРЕМЕНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Верица Јосимовска

Факултет за образовни науки, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

[verica.josimovska@ugd.edu.mk](mailto:verica.josimovska@ugd.edu.mk)

**Апстракт.** Современите едукативни практики сè повеќе ги препознаваат музеите како значајни образовни ресурси кои овозможуваат интегрирано, искуствено и интердисциплинарно учење. Наставата во музеј, како форма на вонучилишна едукација, претставува методолошки иновативен пристап кој го комбинира теоретското знаење со директен контакт со материјални и нематеријални културни артефакти. Овој труд има за цел да ја анализира едукативната функција на музеите, потенцијалите на наставата во музејот, како и предизвиците и придобивките од имплементацијата на оваа форма на учење во наставата по историја и други општествени дисциплини.

**Клучни зборови:** историја, образование, музеи, настава

## THE EDUCATIONAL FUNCTION OF MUSEUMS IN CONTEMPORARY EDUCATION

Verica Josimovska

Faculty of Educational Sciences, Goce Delcev University, Stip

[verica.josimovska@ugd.edu.mk](mailto:verica.josimovska@ugd.edu.mk)

**Abstract.** Modern educational practices increasingly recognise museums as significant educational resources that facilitate integrated, experiential, and interdisciplinary learning. Teaching in a museum, as a form of extracurricular education, represents a methodologically innovative approach that combines theoretical knowledge with direct contact with material and immaterial cultural artefacts. This paper aims to analyse the educational function of museums, the potential of museum-based teaching, as well as the challenges and benefits of implementing this form of learning in history and other social sciences.

**Key words:** history, education, museums, teaching

### Вовед

Модерните образовни практики сè повеќе признаваат дека музеите се значајни образовни ресурси кои овозможуваат интегрирано, искусно и интердисциплинарно учење. Целта на овој труд е да ја анализира образовната функција на музеите, нивниот потенцијал за настава, како и предизвиците и придобивките од примената на овој начин на учење на историјата и другите општествени науки. Промените кои се случуваат во воспитанието и образованието, а кои се првенствено поврзани со курикуларниот пристап кон наставата, резултираа со поинаков поглед на наставата по историја. Современата настава по историја не е онаа која бара од учениците пасивно усвојување, а потоа репродукција на историски факти, туку онаа во која ученикот е активен учесник во наставниот процес со развиено историското критичко размислување. Современото образование бара нови пристапи кои ја надминуваат традиционалната училница и ги поттикнува учениците да учат преку искуство, истражување и интеракција со реалниот свет.

### Улогата на музеите во образованието

Наставните содржини по историјата во себе содржат елементи кои се прилично апстрактни за учениците. Меѓу другото, се изучува и општествениот живот кој не е сличен на денешниот и е неопходно учениците да добијат жива слика за тој живот. Приказната за минатиот живот во себе, меѓу другото, ја кријат и спомениците на материјалната култура какви што може да се сретнат во различни установи како музеите, галериите и архивите. Во таа насока, наставата во музеј добива сè поголемо значење како форма на вонучилишна настава која овозможува квалитетен и интегративен пристап во образовниот процес.

Музеите претставуваат институции што нудат непосреден контакт со културното и историското наследство и создаваат средина за активно учење. Посетата на музеи како институции кои чуваат материјални и нематеријални остатоци од минатото, овозможува конкретизација на знаењето. Учењето во музеите поттикнува љубопитност, иницијатива, истражувачки дух и создавање лична врска со содржината. Музеите служат како живи училишта каде што учениците можат да се запознаат со реални артефакти, документи и уметнички дела, што ја поттикнува нивната креативност и љубопитност. Ова им овозможува на учениците да се потопат во минатото, им дава можност да размислуваат, да го споредуваат минатото и сегашноста и му овозможува на поединецот да пристапи кон историјата како истражувач. Музејската настава го ангажира ученикот на повеќе нивоа – когнитивно, емоционално и практично. Учениците гледаат, допираат и анализираат предмети што ја отсликуваат епохата, културата или научниот феномен, со што развиваат аналитички и интерпретативни способности.

Музеите се важни извори на знаење и образование, кои не само што ги прикажуваат културното и природното наследство, туку и како историски извори кои можат да се анализираат и преиспитуваат, поттикнувајќи критичко размислување за различните интерпретации на минатото. Тие овозможуваат учениците да се запознаат со цивилизациските достигнувања и вредностите на различни временски периоди, а истовремено служат како дополнителен извор на историски информации кои ги збогатуваат наставните содржини. Во наставата по историја, музејските поставки и изложби се користат како практични платформи за реализација на проекти и истражувања, што ја прави образовната искуствена средина поефикасна и инспиративна за учениците и наставниците. Треба да се напомене дека од аспект на наставата по историја, музејскиот предмет (музеологија) не е само примарен, туку и дополнителен извор на историски информации, па наставниците се одлучуваат за настава по историја во музејот кога со учениците реализираат различни проекти и истражувања.

Од образовно гледиште, музеите претставуваат значаен ресурс во наставата по историја, овозможувајќи им на учениците поинтерактивен и впечатлив пристап кон учењето, преку прегледи на вистински артефакти и доказите за промените и континуитетот во животите на луѓето од одредени историски периоди. Тие не само што ја збогатуваат теоретската настава, туку нудат и можности за индивидуално и групно учење, истражувачки активности и учење со активно вклучување во работата на кустосите и музејските педагози. Овој методолошки пристап ја поттикнува креативноста, аналитичките способности и критичкото размислување кај учениците, што ја прави наставата поистакната и поефикасна, особено во контекст на развојот на нивната истражувачка едукација и практично разбирање на историските процеси. Стручно обучените водичи и наставници во музејот го олеснуваат процесот на учење преку интерактивни содржини и дијалози, што ја прави наставата полна со интерес и ангажман. Со тоа, музеите стануваат важни центри за меѓусебно разбирање, културна размена и личен развој.

Наставата во музеј се разликува од училничката настава по тоа што нуди автентично искуство. Работилниците, симулациите и игрите во музејска средина се моќен инструмент за зголемување на интересот и мотивацијата. Учениците не се само пасивни приматели на информации, туку активни учесници кои поставуваат прашања, донесуваат заклучоци и создаваат свои интерпретации.

Наставата во музеј претставува уникатен и иновативен начин на учење. Оваа форма на настава има бројни предности, бидејќи ја поттикнува љубовта кон учењето, развива критичка мисла и ги зголемува знаењата за културното наследство на учениците од сите возрасти.

Музеите нудат разнородни програми како образовни работилници, интерактивни презентации, тематски проекти што ги прават часовите посебни и незаборавни. Тие не само што го збогатуваат теоретското познавање, туку и ги стимулираат креативноста и љубопитноста на учениците. Тие собираат, чуваат и изложуваат артефакти, уметнички дела и историски документи кои одразуваат различни аспекти на човечката цивилизација. Со прикажување на опишливо и неопишливо наследство, овие музеи им овозможуваат на учениците да развиваат историска емпатија, непосредни средби со минатото, поттикнувајќи подлабока ценетост за историјата, уметноста, науката и другите дисциплини. Таквата работа овозможува подобро разбирање на себеси, другите и околината, има позитивно влијание врз когнитивниот, афективниот и психомоторниот развој на учениците и поттикнува емпатија, толеранција, разбирање и соработка.

Низ историјата, музеите и училниците имале многу заеднички работи, дејствувајќи како простори за учење и критичко размислување за брзо менувачкиот свет околу нас, но музеите имаат уникатната способност да создаваат светови што функционираат паралелно со општеството, градејќи мостови за разбирање на актуелните социјални и културни предизвици, што ги прави важни инструменти за промовирање на свесност и размислување за иднината. Учениците кои ги посетуваат музеите имаат посилни вештини за критичко размислување. Музеите ги охрабруваат децата да споредуваат и анализираат што гледаат, слушаат, допираат и доживуваат околу себе, ја подобрува нивната способност да ги обликуват сопствените ставови и перспективи за историјата, науката или уметноста.

Целта на проучувањето е не само стекнување на знаења за минатото, туку и развивање на критичко размислување, почит кон различните култури и разбирање за важноста на наследството за иднината. Проучувањето на историското наследство во наставата по историја е клучно за развој на свеста за културното, националното и историското богатство на заедницата, преку што учениците стекнуваат разбирање како минатото влијае врз сегашноста и иднината и го стимулира нивното почитување и разбирање за различните култури и контексти. Освен тоа, важно е да се нагласи и улогата на заштитата и зачувувањето на културното наследство, како одговорност на секој поединец и заедница, што ја трансформира наставата од само информирање во активна промоција на наследството, поттикнувајќи ги учениците да станат чувари и промотори на своето културно богатство.

Организацијата на наставата во музеј бара внимателно планирање и соработка меѓу наставниците и музејските работници за да се создадат ефективни и иновативни образовни програми, кои се фокусирани на дефинирање на јасни образовни цели, избор на соодветна поставка и изработка на активности за пред, за време и по посетата. Оваа соработка овозможува поинклузивен и креативен пристап, што е особено важно со оглед на големите работни оптоварувања на наставниците, кои често ја ограничуваат нивната можност за развивање нови, иновативни наставни програми базирани на споделено знаење и интердисциплинарна соработка.

И покрај предизвиците како логистика, финансии, време и подготвеност на наставниците, интеграцијата на музеите во образовниот процес е клучна за модернизација на наставата, особено кога се обезбедува соодветна поддршка од образовните институции, стручна обука и иновативни пристапи. Овие мерки можат значително да ги надминат пречките и да ја подобрат ефективността и ангажманот на учениците преку практични и интерактивни искуства во музеите, кои дополнително ја збогатуваат теоретската настава.

### **Заклучок**

Наставата во музеј претставува важен дел од современиот образовен систем, бидејќи ја збогатува теоретската настава, поттикнува љубопитност и развива критичко размислување кај учениците преку комбинирање на формалното и неформалното учење. За да се искористи целосниот потенцијал на оваа образовна метода, неопходно е институционално поддржување и промоција, со цел да се создаде динамичен образовен систем кој ги поттикнува учениците да размислуваат, истражуваат и учат со страст, што ќе придонесе за поцврсто и поинтерактивно знаење.

### **Користена литература**

Charman, Helen. Designerly learning: workshops for schools at the design museum. // Design and Technology Education 15, 3(2010), str. 28-40. URL: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ916487.pdf> (19.06.2025)

Escribano-Miralles, A.; Serrano-Pastor, F.-J.; Miralles-Martínez, P. Perceptions of Educational Agents Regarding the Use of School Visits to Museums for the Teaching of History. Sustainability 2021, 13, 4915. <https://doi.org/10.3390/su13094915>

Matković, Hrvoje. (1980). Nastava povijesti i muzeji u Odgojna i obrazovna djelatnost muzeja, ur. Ivan Vavra. Zagreb: Hrvatski školski muzej.

Ristić, V. (2010). Nastava u muzeju – primjer suradnje škole s muzejom. Povijest u nastavi, 8, 2(16), 271 – 282.

Stradling, R. (2003). Nastava europske povijesti 20. stoljeća. Zagreb: Srednja Europa.